

[Hans Conrad Koefoed.]

men disse Foreninger, som har haft til Hensigt at finansiere Leverandørernes Indkøb af Foderstoffer og Gødningsartikler, har selvsagt ikke kunnet komme ud for økonomiske Vanskeligheder, de gaar alle godt. Dernæst er der de Foreninger, i hvilke de enkelte Medlemmer vel har modtaget deres Laan, men hvor Rente og Afdrag forlods trækkes fra ved Mejeriudbetalingerne. Denne Ordning har i Praxis bevirket, at kun faa af disse Foreninger er kommet ud i Vanskeligheder. Endelig har vi den tredje Slags, som er dem, der er nærmest i Overensstemmelse med Lovens Bogstav: en Kreds af Landmænd, som er gaaet ind under det solidariske Ansvar for gennem denne Risiko at skaffe sig en i Øjeblikket haardt tiltrængt Driftskapital. Af disse sidste Foreninger er ret mange kommet ud for økonomiske Vanskeligheder, der i visse Tilfælde nærmest er af katastrofal Art. Der har været Tab, som langt overstiger de 5 pCt. af Laanesummen, som Erhvervenes Laanefond i Henhold til Loven afholder som sin Part af Tabet, sammen med andre 5 pCt., som, ogsaa ifølge Loven, udgør de enkelte Foreningers Reservefond. Man har brugt den Fremgangsmaade at overføre disse yderligere Tab til Konti for solidarisk Hæftelse. Det er oplyst, at af de 190 Foreninger, som findes, er der inden for 101 Foreninger oprettet en saadan Konto. Endvidere er det oplyst, at af den samlede oprindelige Laanesum paa 12 Mill. Kr. er der til disse Konti overført i alt henimod 2 Mill. Kr. eller 15—16 pCt. Men da der jo findes Foreninger i et Antal af ca. 90, som ikke har haft Tab, er det givet, at Kontoen for solidarisk Hæftelse i mange Foreninger kommer op paa en Procentdel af Laanesummen, der ligger langt over den gennemsnitlige.

Det er intet Under, at de Medlemmer i disse Foreninger, som endnu har evnet at skaffe Renter og Afdrag af deres Laan, føler sig meget foruroligede ved de Forpligtelser, som de i Henhold til det solidariske Ansvar er kommet ud for. Ganske vist forrenter de tilbageblevne Medlemmer ikke det Beløb, der er overført til Konto for solidarisk Hæftelse, og det kunde maaske derfor siges, at en Afgørelse af hele dette Spørgsmaal kunde udskydes til et senere Tidspunkt. Men de faktiske Forhold er, at en hel Del allerede har indbetalt deres øjeblikkelige Andel i denne Konto. Dette er f. Eks. sket, naar et Medlem har faaet Saneringslaan og samtidig har indbetalt Laan til sin Laaneforening, hvor Rente-

og Afdragsbyrden er strengere end i den første. Dertil kommer, at vedkommende fremdeles beholder det solidariske Ansvar for mulige fremtidige Tab i Foreningen. Akkurat det samme Forhold gør sig gældende, hvis en Mand afhænder sin Ejendom.

Skønt jeg maa sige, at jeg i Almindelighed ikke kan være stemt for at ophæve et paataget økonomisk Ansvar, har jeg den Opfattelse, at der i dette Tilfælde gør sig saadanne særlige Forhold gældende, at en Undtagelse fra Regelen maa findes forsvarelig. Den snarlige virkelige Bedring i Landbrugskonjunkturerne, som vel alle i sin Tid havde ventet, ogsaa de Amtsudvalg, som jeg erkender har Medansvaret for de enkelte Foreningers Laanetildeling, er jo helt udeblevet. Jeg finder i Virkeligheden, at det er urimeligt og i mange Foreninger vistnok ganske uigennemførligt at haandhæve Lovens solidariske Ansvar, og jeg tillader mig derfor at rette en alvorlig Henstilling til den højtærede Landbrugsminister om at tage Sagen op til Overvejelse og søge at finde en Form, der gør det muligt at fritage de pligttopfyldende Laanere for Følgerne af denne Bestemmelse.

Dernæst vil jeg gerne omtale et Par Spørgsmaal af mere lokal Karakter, men, synes jeg, dog af ganske almen Interesse. Som vel ikke ubekendt har vi paa Bornholm et udmærket Vejmateriale i vor førsteklases bornholmske Granit, og vi har den i praktisk talt ubegrænsede Mængder. Vi har da ogsaa ovre paa Øen en ikke ubetydelig Stenindustri. I Aarene 1925—1935 var disse Virksomheder i fuldt Sving og beskæftigede da 500 Brostenshuggere, hvis Produktion udelukkende gik til dansk Forbrug. Nu er det desværre ikke saaledes længere. I de sidste 3—4 Aar har kun ca. 150 Mand været beskæftiget. Dette er meget beklageligt. Det synes, som om de glatte Cement- og Asfaltveje gaar deres Sejrsgang over hele Danmark. I andre Lande er man af en anden Opfattelse af denne Sag. Belgien, hvis Flademaal er mindre end Danmarks, har 24 000 Stenarbejdere, hvoraf man regner ca. Halvdelen for at være Brostenshuggere, og desuden har Belgien en ikke ringe Import af Stenvarer, bl. a. glædeligvis ovre fra Bornholm. I Sverige bruges Granitten selvfølgelig i stor Udstrækning som Vejbelægning. Tjekkoslovakiet havde, saaledes som det var for Sønderdelingen, 20 000 Chausséstenhuggere. Skulde vi paa Bornholm have et tilsvarende Antal, vilde dette beløbe sig til 4 000. Tjekkoslovakiet belægger alle vanskelige Vejstrækninger med Chaussé-